

MIKA LUOMA-AHO

Mitä totuuden jälkeen?

Ajatuksia konservatismista maallistuneessa yhteiskunnassa

Kertomus konservatismista on tapana aloittaa irlantilaisesta valtiomiehestä ja kirjailijasta Edmund Burkesta (1729–1797)¹. Burke ei ollut ammatiltaan poliittinen filosofi tai politiikan teoreetikko, mutta hänen teoksensa *Reflections on the Revolution in France* (1790) muotoili monta nykykonservatismillekin tyypillistä aatteellista periaatetta. *Reflections* oli vastalause Ranskan suurta vallankumousta elähdyttäneelle filosofialle ja erityisesti sille, kuinka sitä sovellettiin käytäntöön.

Burke järkyttyi siitä, kuinka monarkian, aristokratian, kirkon ja oikeuslaitoksen kaltaisia Ranskan perinteikkäitä valtiollisia instituutioita purettiin maan tasalle ja niiden edustajia murhattiin kansanvallan ja vapauden nimessä. Häntä pöyristytti ajatus, että Ranskan tai minkään muunkaan valtion kansa voisi yhtäkkiä hylätä historiansa, lukemattomiin sukupolviin kerrostuneet yhteiskunnalliset instituutiot ja perinteensä ja perustaa tyhjästä täysin uuden ja uudenlaisen moraalisen ja poliittisen yhteisön.

”Konservatiivi” merkitsee vartijaa, säilyttäjää tai puolustajaa². Konservatismi ei ole ideologia. Konservatiivit päinvastoin *vastustavat* kaikkia ideologioita ja muita abstrakteja poliittisia opinkappaleita, jotka lupaavat jotain parempaa tai jotain enemmän kuin aiemmin mutta kovin harvoin lunastavat lupauksiaan³. Tulevasta haaveilemisen sijaan konservatiivit arvostavat jo olemassa olevaa. Konservatiivi ei mielellään vaihda saavutettua johonkin tuntemattomaan, turvallista riskialttiiseen, riittävää ylenpalttiseen. Vaikka tällaisen mielenlaadun voikin tulkita taantumukselliseksi⁴ tai muutosvastarintaiseksi⁵, konservatiivi yksinkertaisesti vain vaalii varovaisuutta: tärkeissä yhteiskunnallisissa asioissa aikaisemmat kokemukset voivat olla kokeilematonta teoriaa vahvempi perusta poliittisten päätösten tekemiselle.⁶ Konservatiivien mukaan todistustaakka on aina uudistajalla, kun halutaan poiketa koetellusta. Poliittinen kekseliäisyys on tietenkin aina mahdollista, mutta samalla riskeerataan se, mitä *poliksella* jo on. F. M. Cornfordin mukaan uudistuksilla on aina arvaamattomia seurauksia, mutta uudistuksista pidättäytymisestä ei seuraa mitään⁷.

Konservatismi puoluepolitiikassa

Suomessa ei ole konservatiivipuoluetta kuten esimerkiksi Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja useissa Kansainyhteisön maissa. Kansallinen Kokoomus ei ole konservatiivipuolue vaan uusliberalismin ympärillä pyörivien opportunistien yhteenliittymä. Toki puolueeseen kuuluu myös konservatiivisesti ajattelevia ihmisiä, mutta aatteellisesti ja poliittisesti kokoomus on reformipuolue, ”aktiivinen ja avoin uudistaja”⁸. Sama koskee Suomen Sosialidemokraattista Puoluetta, jota ei silmämääräisesti voi enää erottaa kokoomuksesta muutoin kuin markkinoinnin yleisilmeen värimaailman perusteella.

Kolmesta suurimmasta puolueesta tällä hetkellä oppositiossa istuva Suomen Keskusta katsoo liittyvänsä liberalismiin perinteeseen. Se on kuitenkin ottanut yhdeksi kansalliseksi tehtäväkseen ylläpitää jonkinlaista alueellista egalitarismia, mitä voitaneen pitää nykyoloissa konservatiivisena poliittisena linjavetona. Keskusta pyrkii tekemään eroa hallituksen pääpuolueisiin linjaamalla itseään maltilliseksi ajassa eläjäksi: ”[V]aikka pidämme kiinni aatteestamme ja arvoistamme, emme vanhoja aikoja sitten ulkoa opittujen fraasien ja ylhäältä annettujen oppien nimeen.”⁹ Mutta yleisesti ottaen keskusta edustaa kokoomuksen ja sosiaalidemokraattien tapaan pinnallisen ideologista liberalismia, jossa periaatteessa kaikki käy ja aatteet taipuvat tarkoitusten mukaan.

Kolmen suuren puolueen ulkopuolelta ei löydy konservatiivista ryhmittymää. Perussuomalaiset on opportunistien yhteenliittymä siinä missä kokoomuskin, mutta he edustavat korostetun kansallismielistä ja julki-lausutun maahanmuuttokriittistä opportunistia. Perussuomalaiset irtisanoutuvat ”yleismaailmallisista aatteista”, kritisoivat niin ”oikeistolaista rahavaltaa” kuin ”vasem-

”Entäpä jos kansalaiset haluaisivatkin itseään pätevämpiä tai taitavampia edustajia päättämään puolestaan?”

mistolaista järjestelmävaltaakin”. He ankkuroivat arvonsa ”kristillissosiaaliseen” arvomaailmaan ja yhteisölliseen ihmiskäsitykseen, erityisesti suomalaisten ikuiseen ja rajoittamattomaan oikeuteen ”päättää aina vapaasti ja itsenäisesti kaikista omista asioistaan”.¹⁰ Maltillisesti luettuna nämä teesit kuulostavat kai muun ohella konservatiivisilta, mutta politiikassaan perussuomalaiset keikahtavat taantumuksen puolelle: he eivät vartioi tai puolusta olemassa olevaa vaan halajavat poliittiseen Impivaaraan, jota ei ole koskaan ollut eikä siihen voi siis myöskään palata. Tämä ei kuitenkaan estä perussuomalaisia haaveilemasta: ”Emme väitä, että kaikki tarjoamamme ratkaisut olisivat helppoja toteuttaa, mutta kaiken perustana on se, mikä on ihmiselle hyvä.”¹¹

Konservatismiin oppi-isä Burke olisi jyrkästi eri mieltä perussuomalaisten kanssa heidän ”populistisesta demokradiastaan”, jonka mukaan ”kansalaiset haluavat valita edustajikseen henkilöitä, joiden kanssa heillä on asioista samat näkemykset tai mielipiteet ja jotka kykenevät yhdistämään kansaa erilaisten eturyhmäpyrkimysten paineessa”¹². Puolueen pitkäaikainen puheenjohtaja Timo Soini on jopa todennut, että kansan tahto on hänelle Jumalan ääni¹³. Burke kuittaisi nämä puheet poliittiseksi teologiaksi tai teologiseksi politiikaksi, rousseaulaisiksi ”saarnoiksi”¹⁴. Hän kysyisi oikeutetusti, haluavatko kansalaiset oikeasti edustajikseen itsensä kaltaisia henkilöitä. Entäpä jos he haluaisivat itseään pätevämpiä tai taitavampia edustajia tekemään tärkeitä yhteiskunnallisia päätöksiä puolestaan?

Burke tiedustelisi myös, mitä vikaa on perussuomalaisten kovaan ääneen kritisoidussa ”elitistisessä” demokradiassa. On helppo todeta, että eduskunnassa tänä päivänä istuvat kansanedustajat edustavat koko kansan

sijasta sen poliittista ja taloudellista eliittiä. Burke varoitaisi myös, että valtioissa, joissa on erimielisyyttä ”yhteisistä arvoista ja normeista”¹⁵ (käytännössä tämä tarkoittaa siis kaikkia valtioita), populistisen demokratian ”kansan yhdistämistä” ja enemmistön tyranniaa olisi hyvin vaikea erottaa toisistaan.

Toisaalta Burke tarttuisi perussuomalaisten kansallismielisyyteen. Hän oli nimittäin maahanmuuttaja: vaikka Edmund Burken nimi nyt muistetaan modernin konservatismiin oppi-isänä ja yhtenä Englannin loistavimmista parlamentaarikoista, vuonna 1729 Dublinin roomalaiskatolisessa kirkossa kastettiin Éamon de Búrca. Englantiin tullessaan Burke oli mahdollisesti harhaoppinen irlantilainen, toisen asteen kansalainen, ja tämä varjo seurasi Burkea hänen päiviensä loppuun saakka. Tästäkin huolimatta hän palveli kunnialla parlamentin alahuoneen edustajana Isoa-Britanniaa – kuningaskuntaa, joka miehitti hänen kotimaataan ja kielsi uskonnon, jonka hän oli perinyt vanhemmiltaan. Perussuomalaisilta Burke tiedustelisi, kuka päättää, keitä milloinkin kuuluu heidän vaalimaansa viiteryhmään, tähän Suomen kansaan, ”joka muodostaa oman, muista kansoista erillisen kansakunnan”¹⁶. Mikäli perussuomalaiset vastaisivat, että Suomen kansa päättää vapaasti ja itsenäisesti tästä niin kuin kaikista muistakin omista asioistaan, Burke luullakseni käyttäisi retorisesti terävän puheenvuoron loogisen ajattelun perusteista, mikä vetäisi Pirkko Ruohonen-Lernerin johtamassa eduskuntaryhmässä kaikkien naamat punaiseksi.

Puoluekentässämme ehkäpä lähimmäksi burkelaista konservatismia sijoittuu Suomen Kristillisdemokraatit. Se on ainoa puolue, joka ilmoittautuu puolustamaan kristillistä maailmankatsomusta ja kristillisiä perinteitä

”Miksi puolueemme määrittelevät itsensä arvopuolueiksi? Mitä arvoilla oikein tarkoitetaan?”

politiikassaan. Samaan hengenvetoon puolue kuitenkin kertoo yhdeksi tavoitteekseen ”rakentaa yhteiskuntaa kristillisiin arvoihin perustuvana demokratiana”. Kristillisdemokraattien mukaan ”[k]ristinusko ei ole poliittinen ideologia, mutta kristillisdemokratia on”, mikä ei kuulosta opillisesti kovin konservatiiviselta julkilausumalta. Kokoomuksen ja keskustan tavoin¹⁷ kristillisdemokraatit määrittelevätkin itsensä ”arvopuolueeksi, joka tekee työtä ihmisarvon toteutumisen ja ihmisen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin puolesta”¹⁸.

Vasemmistoliitto ja Vihreä liitto toistavat samaa omissa periaateohjelmissaan: vapaus, tasa-arvo ja kestävä kehitys – markkinoinnin värimaailmassakaan näiden puolueiden välillä ei ole mitään eroa. Mikäli haluaa liittyä puolueeseen, joka varmasti vastustaa konservatismia, voi näistä kahdesta valita joko sen, jonka haaveena on ”vapauttaa ihmiskunta sodasta, sorrosta, puutteesta ja eriarvoisuudesta”¹⁹, tai sen, joka on päättänyt ”pelastaa ympäristön, ihmiset ja politiikan”²⁰.

Todellisen poliittisen konservatistien sijaan maassamme on tarjolla monenkirjavia joukko edistyshenkisiä arvopuolueita, kuin rivillinen erivärisiä salkkuja, joissa kannetaan arvoja ja niiden mukaisia poliittisia utopioita. Demokratia ja ihmisarvo löytyvät tietenkin jokaisen salkun etutaskusta, mutta muuten mukaan mahtuu monia muitakin arvostelmia: tätä kannatetaan ja tuota vastustetaan, yhtä vähemmän ja toista enemmän. Me voimme selailla tarjolla olevia portfolioita ja valita makumme mukaan. Kaikille tarjotaan jotain: ”antaa ihmisten päättää itse”²¹, jokaisella on oikeus ”elää omaa elämäänsä ja tehdä omia valintojaan”²², ihminenhän ”on vastuussa omista tekemistään ja valinnoistaan ennen kaikkea itselleen”²³.

Tämä ei koske siis pelkästään pukeutumista, musiikkimakua tai televisiosarjoja vaan yhtä lailla politiikkaa. Esimerkiksi keskustan europarlamentaarikko Riikka Manner kertoi opiskeluaikoinaan lukeneensa kaikkien puolueiden ohjelmat tarkkaan ja sen jälkeen päätyneensä keskustaan²⁴. Poliitikot, kuten Manner nyt, ovat arvojemme salkunhoitajia, ja me annamme äänemme heille, sijoitamme tarjolla oleviin arvomaailmoihin ja jäämme toiveikkaana odottamaan valitsemaamme parempaa tulevaisuutta.

Nominalismia suomalaiseen tapaan

Miksi puolueemme määrittelevät itsensä arvopuolueiksi? Miksi jokaisen puolueen kotisivulla on linkki arvoihin tai arvomaailmaan? Mitä arvoilla oikein tarkoitetaan?

Yhdysvaltalaisen filosofin Allan Bloomin mukaan arvoilla tarkoitetaan nykyään asioita, joita ennen kutsuttiin joko hyväksi tai pahaksi. Emme enää puhu hyvästä tai pahasta siksi, että maallistuneen modernin aikakaudella moraali perustuu relativismille, joka ei itse ”perustu” yhtään mihinkään, mutta älkäämme takertuko nyt tähän yksityiskohtaan. Sen sijaan, että asiat olisivat yksiselitteisesti hyviä tai pahoja, oikeita tai vääriä, arvoista käyvät kaikki: riittää, että niitä arvostetaan. Hyvä ja paha ovat hankalia ja ikäviä asioita. Niihin lomittuu syntiä ja syyllisyyttä, eikä tällaisista asioista ole maallistuneessa yhteiskunnassa tapana mennä puhumaan, vaan itse kukin kantaa ne omalla tunnollaan, jos sitten silläkään. Joku saattaa toki olla sitä mieltä, että jokin asia tai teko on hyväksi tai pahaksi. Nämä ovat kuitenkin vain mielipiteitä. Jokaisen katsomukset ovat samanarvoisia, koska enää ei ole

viskainta, jolla erottaa jyvät ruumenista. Kaikki kaadetaan nyt arvojen laariin.²⁵

Bloomin keskustelu arvoista, kuten koko hänen merkkiteoksensa *The Closing of the American Mind* (1987), on tarkoituksellisen kärjistävä mutta osuva analyysi yhdysvaltalaisen, muttei pelkästään yhdysvaltalaisen, kulttuurin moraalisen kriisistä. Bloom aloittaa arvokeskustelun purkamisen Nietzschen kirjasta *Hyvän ja pahan tuolla puolen* (1886), mutta kertomus alkaa paljon kauempaa. En aio tässä edes yrittää kerrata tarinan pääjuonta²⁶. Tyydyn tuomaan esiin kaksi aiheelle keskeistä, toisensa poissulkevaa näkökantaa.

Monet skolastikot, keskiaikaisen luostarilaitoksen akateemikot, olivat ontologisia realisteja: he uskoivat ajasta ja paikasta riippumattomien universaalien olemassaoloon. Heille ihmisen käyttämä kieli heijasti Jumalan luomia arkkityyppejä. Tämän maailmankuvan rikkoi nominalismiksi kutsuttu teologinen metafysiikka, ja ensimmäisen särön siihen teki Wilhelm Ockhamilainen (n. 1285–1349). Nominalistit kiistivät universaalien olemassaolon: heille todellisuus oli radikaalin partikulaaria – se, mitä on, on tässä ja nyt! Kieli oli heille pelkästään kommunikaation väline, joka ei heijastanut Jumalan luomia arkkityyppejä (koska niitä ei ollut heidän mukaansa olemassa). Nominalistien todellisuus ei ollut universumi termin skolastisessa merkityksessä vaan multiversumi: se ei muodostanut yhtä ja yhtenäistä kokonaisuutta, vaan siellä kaikki oli atomistisesti toisistaan erillään. Jumala itsekin oli luomakunnasta erillinen olento, jota ihminen ei pystynyt aistinvaraisesti toteamaan, vaan johon oli vain uskottava.²⁷

Yksinkertaistaen kiistassa oli kysymys siitä, voiko jokin asia olla totta riippumatta siitä, mitä mieltä ihmiset ovat siitä yksin tai yhdessä. Vaikka skolastiikan ja nominalismin välisen metafysisen kiistan asiayhteys on jo mennyttä eikä sillä ole mitään käytännön merkitystä konservatismille tämän päivän Suomessa, vastaus tähän kysymykseen on edelleen merkityksellinen. Nimittäin jos olemassa oleva on vain tässä ja nyt eikä yläpuolellamme ole ontologisia universaaleja, jäljelle jää vain empiirisesti todettavissa olevia asioita, niin sanottuja faktoja. Mikäli pohdiskelemme fyysistä todellisuutta, faktat ovat tärkeitä. Voimme kerätä kokemusperäistä tietoa erilaisista ilmiöistä ja päätellä rationaalisesti, mitä luonnossa tapahtuu luonnostaan. Viime vuosisatojen aikana luonnontieteissä on tehty valtavia harppauksia juuri tällä menetelmällä.

Kun katsotaan moraalialia ja politiikkaa, seisomme silti samassa paikassa kuin antiikin kreikkalaiset: lähtöruudussa. Voimme tehdä empiirisestä kenttätutkimusta ja sen perusteella todeta jotain moraalisen ja poliittisesta käyttäytymisestä ihmisyyteisessä. Kerätyt faktat eivät kuitenkaan kerro meille, millaisia moraalisia arvostelmia ja niihin perustuvia poliittisia päätöksiä meidän pitäisi tehdä. Humella on giljotiini moisia päätelmiä varten. Mikäli ei ole olemassa objektiivista moraalialia, Hyvää ja Paha, Oikeaa ja Väärää isoilla alkukirjaimilla, on vain partikulaareja arvoja: asioita, joita ihmiset arvostavat. Ja

mehän tiedämme, että ihmiset voivat arvostaa käytännössä ihan mitä tahansa.

Suomella on verraten lyhyt mutta tunnetusti vaiheikas poliittinen historiansa. Itsenäisyyden ensimmäiset vuosikymmenet olivat taajaan toistuvien kriisien aikaa: vapaussota ja toinen maailmansota koskettivat kaikkia suomalaisia tavalla tai toisella. Ne olivat traagisia vuosikymmeniä. Ihmiset tekivät toisilleen kamalia, pahoja tekoja. Mutta silloin tehtiin myös urheita ja hyviä tekoja. Epäilen, että Suomen kansalla tai puolueillamme ei tuolloin ollut yhtä paljon aikaa tai syytä luetella ja määrittellä arvoja tai systematisoida arvomaailmoja kuin nyt. Ehkä asioista puhuttiin pakon edessä niiden oikeilla nimillä. Toisen maailmansodan jälkeen ja kylmän sodan vastakkainasettelun alettua Suomessa siirryttiin aktuaalisen uhan ajasta potentiaalisen uhan aikaan. Maailmanpolitiikan moraalinen asetelma perustui kahtiajaolle, jossa oli hyvänsä ja pahansa. Niiden määrittäminen riippui kuitenkin katsojan poliittisesta maailmankuvasta. Se, mikä yhdelle oli maanpäällinen paratiisi, oli toiselle pahan valtakunta. Tässä kamppailussa panokset eivät olisi voineet olla yhtään korkeammat.

Nykyisin politiikassa ei puhuta hyvästä tai pahasta. Suomalaisessa poliittisessa keskustelussa ei politiikkatieteilijöiden mukaan ole pahuusdiskurssia. Toki meillä ollaan eri mieltä asioista, mutta nämä ovat ristiriitoja arvoista, ei hyvästä ja pahasta. Puolueemme ovat rivi erivärisiä salkkuja, joissa säilytetään ohjelmallisia julistuksia tulevaisuudesta ja joskus myös yksilöidympiä kannanottoja aikaamme puhuttaviin asioihin. Edellisiä luetaan tuskin koskaan ja jälkimmäiset yleensä koskevat niin teknokraattisia tai banaaleja kysymyksiä, ettei niistä viitsi ottaa edes esimerkkiä.

Kuinka olemme päätyneet tähän? Tämäkin kertomus alkaa myöhäiskeskiajalta. Teoksessaan *Ideas Have Consequences* (1948) Richard M. Weaver kirjoittaa lyhyen yhteiskunnallisen historian siitä, kuinka moraalinen ja poliittinen auktoriteetti on pudonnut ylhäältä alas²⁸. *Ancien régime* perustui poliittiselle mielikuvitukselle, jossa kuunneltiin aina ylemmän mielipidettä. Talonpojat kuuntelivat porvaristoa, porvaristo aatelistoa, aatelisto ylimystöä ja niin edelleen. Hyvää ja oikeaa katsottiin aina ylöspäin. Tämä mielikuvitus alkoi muuttua hitaasti mutta varmasti. Muutos kiihtyi valistuksen aikana ja saavutti huippukohtansa demokraattisissa vallankumouksissa. Niiden jälkeen ja nykyään hyvä ja oikea on jotain, mikä nousee alhaalta ylös. Demokratia on tietenkin hieno asia, mutta kuten Weaver muistuttaa, kansan enemmistölle ehdoitetta annettu auktoriteetti herättää kysymyksiä. Osaako enemmistö erottaa hyvän pahasta, oikean väärästä? Voiko enemmistö määrittellä, mikä on hyvää ja oikein?

Weaverin mukaan demokratia voi periaatteessa toimia vain ihanteellisessa yhteiskunnassa, täydellisen rauhan ja rajattoman yltäkyläisyyden vallitessa. Kriisin vallitessa kansalla on taipumus enemmän tai vähemmän julkilausutusti siirtää päätösvaltaansa itseään paljon

valikoidummalle joukolle ihmisiä, jotka ”tietävät mitä tekevät”. Joskus kaikki poliittinen auktoriteetti delegoidaan yhdelle henkilölle, diktaattorille.²⁹ Historia on tämän meille opettanut. Dilemma demokratian ja poikkeustilan välillä on jälleen ajankohtainen Kreikan ja Espanjan hallitusten kamppaillessa yhtäältä kansan tahdon ja toisaalta eurooppalaisten rahoittajien määräämien pakollisten säästöohjelmien puristuksessa. Tällä hetkellä kukaan tai mikään ei uhkaa suomalaisia tai Suomen valtion itsenäisyyttä, eivät edes luottoloukkijat. Tämän artikkelin kirjoitushetkellä Suomi on viimeisiä valtioita, joilla on kansainvälinen AAA-luottoluokitus. Ehkä emme tarvitsekaan pahuusdiskurssia ja voimme jatkaa keskustelua arvoista – näin voi olla ainakin toistaiseksi.

Ennakoasenteiden metafysiikka

Suomessa ei ole konservatiivipuoluetta, mutta tarvitsemmeko sellaista? Nähdäkseni ihminen voi olla konservatiivi ilman konservatismille omistautunutta puoluetta ja puoluekannasta riippumatta. Ehkä on hyödyllistä ajatella, kuten Michael Oakeshott, että poliittisen liikkeen tai ideologian sijaan konservatismissa on kysymys ”dispositiosta”: taipumuksesta ajatella ja käyttäytyä tietyllä tavalla, suosia tiettyjä asioita ja oloja ja tehdä tietynlaisia päätöksiä.³⁰

²⁹[Konservatiivi] suosii tuttua tuntemattoman kustannuksella, valitsee mieluummin kokeillun kokeilemattomasta, faktan mysteeristä, olemassa olevan mahdollisesta, rajallisen rajoittamattomasta, läheisen kaukaisemmasta, riittävän liiallisesta, käytännöllisen täydellisestä, iloitsee nykyhetkestä utopian odottamisen sijaan.²⁹³¹

Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että konservatiivit halajaisivat menneeseen maailmaan ja vastustaisivat kaikkea muutosta. Konservatiivinen taipumus elää suhteessa nykyhetkeen muttei siksi, että vallitsevat olot olisivat jollain kriteereillä mitattuna parempia tai oikeampia kuin mitkään mahdollisista tai mahdottomista vaihtoehtoista. *Status quo* on arvokas, koska se on tuttu.³² Vahvimmillaan konservatismi on silloin, kun asiat ovat hyvin. Kun taas asiat ovat kehnommin, konservatiivi on valmis muutokseen, mutta vain sellaiseen, joka perustuu koetelluille moraalisisille ja poliittisille ennakoasenteille.³³

Mitä ennakoasenteilla tarkoitetaan? Burke puhui vertauskuvilla. Hänelle pelkkä järki oli kuin saldo yhden miehen pankkitilillä, kun taas ennakoasenteet ovat kuin kaikkien kansojen kautta aikojen tallettama pääoma. Järki ilman ennakoasenteiden takkia on alastonta järkeä.³⁴

Tage Lindbom, ruotsalaisen konservatismiin *Grand Old Man*, kirjoittaa ennakoasenteista teoksessaan *Agnarna och vetet* (1974). Lindbomille ennakoasenteet ovat näkökantoja tai mielipiteitä, joihin ei päädytä rationaalisen päättelyn kautta. Niihin päästään intuitiivisilla,

vaistonvaraisilla valinnoilla, joita teemme ennen rationaalista päättelyä. Ennakoasenteet ovat inhimillinen elementti universaalien moraalisen ja poliittisen järjestyksen kokonaisuudessa. Lindbomin mukaan ihmiset ovat voineet elää yhteiskunnassa tuhansien vuosien ajan, koska näissä yhteiskunnissa vallitsevat normit eivät ole ihmisen itsensä itselleen laatimia vaan annettua universaalialla järjestystä.³⁵ Yhteiskuntia ei aloiteta joka aamu alusta, vaan niiden instituutioita ja perinteitä säilytetään, vartioidaan ja tarvittaessa puolustetaan. Vain näin ihmis-yhteisöt pitävät *anomia*³⁶ loitolla.

Konservatiivi aavistaa tai pelkää, että ideologioiden suunnittelemat arvomaailmat voivat viedä meidät minne tahansa. Mikäli me kykenemme luomaan ja muuttamaan arvoja, mikä tahansa, joka on arvokasta tänään, voi olla arvotonta huomenna. Mikään ole arvokasta itsessään. Konservatiivi ei pidä ajatuksesta, että oikea ja väärä, hyvä ja paha ovat ihmisten (puolueiden salkunhoitajista puhumattakaan) määriteltävissä, vaan ne ovat olemassa meistä riippumatta, ja meidän tehtävämme, moraalinen ja poliittinen velvollisuutemme, on arvostaa niitä: vartioida, puolustaa ja säilyttää.

Tällaista moraalista realismia irlantilaisyyntyinen kirjailija ja maallikkoteologi C. S. Lewis kutsuu yksinkertaisesti nimellä *Tao*³⁷. Tällä hän viittaa metaeettiseen positioon, jonka mukaan asioilla on totuusarvo subjektin maailmankatsomuksesta riippumatta. Todellisuus ei ole mitä tahansa, mitä me haluamme sen olevan, vaan se on tietynlainen. Ihmiset eivät ole mitä tahansa, mitä haluaisimme heidän olevan, vaan tietynlaisia olentoja. Lewisin teos *The Abolition of Man* (1943) puolustaa universaalialla moraalialla, mikä ei ole vain yksi arvomaailma muiden joukossa. Hyvä ja oikea eivät ole ihmisen luomia vaan ihmisen löytämiä asioita. *Tao* on kaiken hyvän ja oikean lähde: mikäli hylkäämme sen, hylkäämme arvon ylipäätään. Lewisin mukaan ihminen kykenee luomaan uusia arvoja yhtä hyvin kuin hän pystyy luomaan uusia perusvärejä.

Lewis ei perusta näkemystään *Taosta* millekään tietylle uskonnolle tai sivilisaatiolle vaan löytää siinä heijastumia useammastakin itsenäisestä kulttuurisesta perinteestä.³⁸ Hän ei kiistä, että eri uskonnoilla ja sivilisaatioilla on erilaisia ja joskus ristiriitaisiakin arvoja³⁹. Tämä tosiasia ei kuitenkaan kumoa *Taon*: itse asiassa juuri päinvastoin. Jotta ylipäätään voimme vertailla arvoja, esimerkiksi sitä, mikä oli hyvää ennen ja mikä nyt, mikä on muille oikein mutta meille ei, tarvitsemme objektiivisen moraalisen standardin, joka ei ole mikään vertailtavista arvoista vaan riippumaton niistä kaikista. Sellainen on *Tao*.

Konservatismiin vakaumuksen perustana on, että moraalissa, ja siten myös politiikassa, on metafysiikkansa: että multiversumin moraalirelativistisen faktamaailman yläpuolella on olemassa ajattomia ja universaaleja absoluutteja. Tämä tarkoittaa sitä, että on olemassa Hyvää ja Paha, Oikeaa ja Väärää, ja että ne eivät riipu siitä, mitä mieltä minä tai sinä, me tai te, satumme kulloinkin niistä olemaan.

Viitteet

- 1 Ks. esim. Luoma-aho 2012.
- 2 Kirk 1995, xix.
- 3 Vrt. Žižek 1989.
- 4 Tämän adjektiivin säästäisin Joseph de Maistre (1753–1821) kaltaiselle konservatiiville. De Maistre oli ranskalainen diplomaatti ja filosofi, joka julkaisi oman Ranskan suuren vallankumouksen kritiikkinsä *Considérations sur la France* vuonna 1796.
- 5 Tätä adjektiivia on käytetty paljon viime aikoina erityisesti keskustelussa suomalaisesta korkeakoulupolitiikasta.
- 6 Oakeshott 1991, 411–412.
- 7 Cornford 1908, luku VII.
- 8 <http://www.kokoomus.fi/aate/>.
- 9 http://www.keskusta.fi/Suomeksi/Politiikka/Aate_ja_arvot.iw3.
- 10 <http://www.perussuomalaiset.fi/arvo-maailmamme>.
- 11 Sama.
- 12 Sama.
- 13 <http://yle.fi/vaalit/ehdokkaat/ehdokas-sivu/id20288.html>.
- 14 Burke 2001, 156.
- 15 <http://www.perussuomalaiset.fi/arvo-maailmamme>.
- 16 Sama.
- 17 Sosiaalidemokraatit ovat mieluummin ”arvoihin pohjautuva kansanliike”, ks. <http://www.sdp.fi/fi/component/content/article/28-sdp/tutustu/arvot/4307-sosialidemokratia-laaaja>. Perussuomalaiset taas julistaa tekevänsä muista puolueista selvästi erottuvalle arvomaailmalle perustuvaa ”arvopohjaista politiikkaa”, ks. <http://www.perussuomalaiset.fi/arvo-maailmamme>.
- 18 <http://www.kristillisdemokraatit.fi/KD/www/fi/politiikka/Periaatteet/>.
- 19 <http://www.vasemmisto.fi/politiikka/ohjelmat/910.html>.
- 20 <http://www.vihreat.fi/politiikka/arvot>.
- 21 Sama.
- 22 <http://www.sdp.fi/fi/component/content/article/28-sdp/tutustu/arvot/4307-sosialidemokratia-laaaja>.
- 23 http://www.keskusta.fi/Suomeksi/Politiikka/Aate_ja_arvot.iw3.
- 24 Nuori Keskusta 2/09, 13.
- 25 Bloom 1987, 141–.
- 26 Ks. esim. Gillespie 2008, luku 1.
- 27 Lindbom 1996, 20.
- 28 Weaver 1984, 35–38.
- 29 Weaver 1984, 47.
- 30 Oakeshott 1991, 407.
- 31 Sama, 408.
- 32 Sama, 407–412.
- 33 Käännän Burken (esim. 2001, 251–256) käyttämän termin *prejudice* ennakkoluulon sijaan mieluummin ennakoasenteeksi.
- 34 Burke 2001, 251.
- 35 Lindbom 1983, luku 7.
- 36 Viittaa Peter Bergerin (1990) määrittelemään *nomoksen* ja *anomian*, järjestyksen ja kaaoksen vastakkainasetteluun.
- 37 Lewis (2001, 43, kursivointi alkup.) määrittelee: ”*This thing which I have called for convenience the Tao [...] others may call Natural Law or Traditional Morality or the First Principles of Practical Reason or the First Platitudes*”.
- 38 Sama, luku 4.
- 39 Teoksessaan *Mere Christianity* Lewis (2003, luku 2) keskustelee oivallisesti siitä, kuinka ihmisillä on taipumus liioitella kulttuuristen arvojen erilaisuutta.

Kirjallisuus

- Berger, Peter, *The Sacred Canopy. Elements of A Sociological Theory of Religion*. Anchor Books, New York 1990.
- Bloom, Allan, *The Closing of the American*

Mind. Simon & Schuster, New York 1987.

Burke, Edmund, *Reflections on the Revolution in France* (alkuteos 1790). Toim. J. C. D. Clark. Stanford University Press, Stanford 2001.

Cornford, F. M. *Microcosmographia Academica. Being a Guide for the Young Academic Politician*. Bowes & Bowes, Cambridge 1908.

Gillespie, Michael Allen, *The Theological Origins of Modernity*. The University of Chicago Press, Chicago 2008.

Kirk, Russell, *The Conservative Mind. From Burke to Eliot*. Regnery, Washington (DC) 1995.

Lewis, C. S., *The Abolition of Man. Reflections on Education with Special Reference to the Teaching of English in the Upper Forms of Schools*. HarperCollins, New York 2001.

Lewis, C. S., *Mere Christianity & The Screwtape Letters Complete in One Volume*. HarperSanFrancisco, San Francisco 2003.

Lindbom, Tage, *The Tares and the Good Grain or the Kingdom of Man at the Hour of Reckoning*. Macon, Georgia 1983.

Lindbom, Tage, *The Myth of Democracy*. William B. Eerdman's, Grand Rapids 1996.

Luoma-aho, Mika, Katse taaksepäin. Edmund Burke. Teoksessa *Klassiset poliittiset ajattelijat*. Toim. Petri Koikkalainen & Paul-Erik Korvela. Vastapaino, Tampere 2012, 365–385.

Oakeshott, Michael, *Rationalism in Politics and Other Essays*. Liberty Fund, Indianapolis 1991.

Weaver, Richard M., *Ideas Have Consequences*. The University of Chicago Press, Chicago 1984.

Žižek, Slavoj, *The Sublime Object of Ideology*. Verso, London 1989.

PEKKA LUUKKOLA

MAISEMAN AIKA SENSE OF TIME

MAISEMAN AIKA SENSE OF TIME

Pekka Luukkolan
valokuvia:

Tampereen taidemuseo
25. 8. 2012 – 6. 1. 2013
60 valokuvaa & videoteos

Uusi 144-sivuinen
valokuvakirja sisältäen
keskeiset teokset
vuosilta 2006–2012